

V. A. ZOLOTOROV: *Rusko - Turetskaya voyna 1877-79 godi* (1877-78 yıllarındaki Rus - Türk savaşı, Rus istoriografisinde) Izd. Nauka, Glavnaya Red. Vos. Literat. Moskva 1978, 143 s.

I. Önsöz

Kitap 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın başında olan savaşların tarihi ve hakkındaki eserleri incelemek için yazılmıştır.

1877-78 savaşı Rusya'da toprak esareti kaldırıldıktan sonra (1861) yapılan ilk savaştır.

Yazar bu eserde savaşın sebebini, amacını ve savaşın tarihi neticelerini göstermek istiyor.

I. Bölüm:

Savaştan önceki durum ve savaş:

1877-78 Türk - Rus Savaşı neticesinde Balkan yarımadası halkları Türk hâkimiyetinden kurtuldular. Bulgaristan, Sırbistan ve Romanya müstakil oldular. Bu savaş Balkan memleketlerinde kapitalizmin doğuşuna uygun ortam yarattı.

Savaşın sebepleri:

Rusların Balkanlarda etkilerini arttırmak ve boğazların kullanılmasında, kendilerine kolaylık sağlamak. İngiltere boğazlar hususunda Rusya'nın rakibi idi ve Slav özgürlük hareketlerine karşı idi.

Almanlar ve Fransızlar da Balkanların durumunda değişiklik istemiyorlardı. 3-III-78 Osmanlılar mağlup oldu ve San - Stefano'da barış imzalandı. Sırbistan, Karadağ, Romanya özgür oldular.

Bu antlaşmadan sonra Rusya'nın - politik durumu:

Rusya Avrupa'da tehlikeli oldu. Berlin Kongresinde Rusya - Avrupa devletlerinin tepkisi ile karşılaştı. (Kazanılan savaş Rusya'nın durumunu iyiye değil, kötüye götürdü.) Rusya dahilinde de bu savaş beklenen sonucu vermedi. Asker kahramandı, fakat askeri idare çürümüştü. Baştakilerin hırsızlıkları meydana çıktı. Memnuniyetsizlik arttı. Berlin antlaşmasına göre Bosna - Hersek Avusturya'ya gitti. Kıbrıs'ı İngiltere aldı, Bulgaristan küçültüldü.

II. Bölüm:

Rusya'da Savaş - Tarihi Biliminin oluşumu:

XIX. yüzyıl sonunda Rusya'da kapitalizmden emperyalizme geçildiğinde A. K. Puzirebsk, A. N. Petrov gibi tarihçilerin sayesinde bu bilim dalı gelişiyor. Rusya'nın askeri geçmişine ilgi artıyor:

Maslovskiy'nin "Rus Savaş Kuvveti", "Büyük Petro'dan zamanımıza kadar Rusya Savaşlarına Bakış" adlı eserleri çıkıyor. "Askeri Bilgileri Sevenler Cemiyeti" nin mecmuası çıkmaya başlıyor. Rus askerî teorisyenleri iki gruba bölündüler.

1 — “Akademisyenler” grubu (Bunlar devleti tutuyorlardı.)

2 — “Rus Okulu” grubu, akademisyenlerden N. S. Golitsin, “Rus Savaş Tarihi” eserinde Rus savaş sanatının önce Norman’lar, sonra Moğol, İsveçli ve Livon şövalyeleri tarafından geliştirildiğini öne sürüyordu. “Rus Okulu”na mensup, Puzirebsky, Maslovskiy, “yabancılara fazla yer vermek iyi değildir, kendi öz savaş tarihimize bakmak lazım” diyorlardı.

N. P. Mihneviç “Rus Askeri Sanatı’nın Temelleri” adlı eserinde Rus askeri biliminin birçok hususlarda batılılarınkinden üstün olduğunu yazıyordu.

III. Bölüm:

Savaş tecrübesinin incelenmesi ve Rus Genel Kurmayı Askeri Tarihçileri komisyonunun çalışmaları üzerinde duran yazara göre, 1877-78 Rus - Türk savaşı tarihçilerin dikkatle incelediği bir konudur. Bunun nedenlerinin birincisi, bu savaşın Rusya’daki reformdan sonra (1861) “Feodal mutlakiyetten burjuva mutlakiyetine” geçişten sonra yapılmış ilk savaş olmasıdır. Burjuva reformundan sonra 1874 de askeri reform da yapılmıştı. Bunlardan sonra yapılan ilk savaş olarak incelenmesi ilginçtir.

İkincisi, Bilim ve tekniğin etkisi askeri harekette görülüyordu. (Telgraf, silah inkişafı).

Üçüncüsü, bu savaş çok zor kazanıldı. Savaş devlet idaresinde olan bütün kusurları meydana çıkardı. Rusların teknik bakımdan batı ordularından çok geri kaldıkları görüldü. Başkomutan Grandük Nikola Nikolayeviç kabiliyetsizdi.

Savaş tarihi bilimcileri General Dragomirov’un dediğine göre “Daha toplar susmadan incelemeye başladılar”. İncelemeler birkaç mecmuada çıkmaya başladı. “Askeri Mecmua”, “Topçu Mecmuası”, “Mühendis Mecmuası” ve başkaları...

Savaşın incelenmesinde ele alınan sorunlar :

- a) Emek taksimi, ordunun mal varlığı
- b) Teçhizat
- c) Taktik

d) Orduda mühendislik işleri, savaş intibaları, subay eğitiminde sohbet şeklinde naklediliyordu. Bu “sohbetler”den birinde ileride büyük bir savaş uzmanı olacak olan Kurmay Yüzbaşı Zayonçkovsky 1893 de bir konferans verdi. Konuşmasının adı “General Skobelev’in Lofça’da, Şeynovda yaptığı hücum harekâtına göre bazı, hücum önerileri” idi. Rus ordusunda askerlerin Türk ordusuna nisbeten kendilerine istihkâm kazmakta, çok daha zayıf oldukları görülüyordu. Ve askerlere kâfi kürek verilmemişti. (Savaştan sonra bu durum derhal düzelendi). Savaş tecrübelerini incelemek ve bunlara dayanarak yeni talimatnameler çıkarmak için Genelkurmay’da özel askeri tarih komisyonu kuruldu ve bu komisyon değerli çalışmalar yaptı. Komisyonun başkanı *General Zukov*’du. Sonra yerine General Demon-toviç geçti.

Bu Komisyonun hazırlamış olduğu birkaç eser :

1 — Balkanlarda Rus - Türk 1877-78 savaşını anlatan iki ciltlik açıklama. İlk ciltlerde iki bölüm "Rusya'nın Türkiye ile 200 senelik münasebetleri" ve "Savaşın sebep olan Siyasi Olaylar" bölümü Dışişleri Bakanlığının emri ile baskıdan çıkarıldı. 25.VI.1901 St. Petersburg.

1877-78 Rus - Türk Savaşının anlatımına önsöz hazırlayan General Demontoviç 1898 ve hazırlanan 4 cilt şöyle olacak:

1. cilt: Diplomatik malûmat. Ordunun Beserabya'daki durumu,
2. cilt: Sınırı geçişi ve ordunun Romanya'da Tuna'yı geçtikten sonra Plevne'de Temmuzda olan başarısızlığına kadar olan savaşı,
3. cilt: Savaşın ikinci yarısında olan hareket, Plevne'nin alınışına kadar.
4. cilt: Son savaş, Balkanlardan geçiş ve Aya-Stefanos Antlaşması.

Eser 1896 da tamamlandı. Fakat Harbiye Nazırı General Kuropatkin'in emriyle Demontoviç yeniden düzeltmeler yaptı. (Kuropatkin şahıslardan bahsedilmesini yasakladı). Fakat 1899 Demntoviç de komisyon başkanlığından istifa etti. O'nun yerine General Voyde geçti. (s. 52) Kaynaklar ve tarihi dökümanlar basıldı. Çıkan eserde Kafkasya'da olan savaş hakkında Balkanlar'da olandan daha az malumat vardı. Kafkas savaşının anlatıldığı 3. ciltde Kars'ın gece zaptı için hazırlıklardan bahsediliyor. 1903 yılında büyük eserden başka komisyon Kafkas Savaşı hakkında başka bir eser çıkarıyor. ("1877-78 Rus - Türk Savaşının Kafkasya ve Küçük Asya bölümünde olan kısmı hakkında bilgiler") Burada sadece savaştan bahsediliyor. Askeri idari, mühendislik ve cephe gerisi çalışmalardan söz ediliyor.

Esas savaş tahlili yapan eserde, bazı Avrupa yazarlarına da yer veriliyor. (Fakat önceden sansürden geçirilerek devletin tutumuna aykırı olmamak şartı ile). Savaş hakkında toplanan kaynakların arasında 1879 yılında basılmış olan "Son Savaş hakkında Türk Dökümanları Külliyyatı" müstesna bir yer alıyor. Bu eserin yazarı, Sultan'ın mabeyninde memur olan Ahmet Mithat Efendi'dir. Yazar bu eseri ile mağlubiyetin suçunu Sultana değil, askeri idarecilere yüklemeye uğraşiyor. Oysa Dökümanların incelenmesi, askeri idarenin karşılaştığı birçok zorlukların Sultan'ın müdahalelerinden dolayı çıktığını gösteriyorlar. Dökümanlar aynı zamanda İngilizlere çok güvenildiğini gösteriyor. Dökümanlar Türk ordusunun stratejik kusurlarını ve savaşın başında plansız olduklarını gösteriyor. Fakat Plevne'de Rusların hezimetinin tesadüfi olmadığını, Türklerin hazırlıklı olduğunu gösteriyor. *Sayfa 63 de savaş hakkında haturalarını nakleden bölüm yer almaktadır.*

